

ZGODOVINSKI PREGLED IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ASTNIKOV NA SLOVENSKEM

HISTORICAL OVERVIEW OF EDUCATION AND TRAINING OF OFFICER CANDIDATES IN SLOVENIA

P O V Z E T E K

Izobraževanje in usposabljanje častnikov je nedvomno odgovorna naloga. Vojaške šole so tiste, ki dajo častnikom znanje in veščine, ki jih bodo potrebovali pri opravljanju nalog na svoji poklicni poti. Način izobraževanja častnikov se je na slovenskem ozemlju s časom spreminjal, pač v odvisnosti od države, pod katero je spadalo naše ozemlje. Tako so bile v vseh državah pred letom 1991 glavne častniške šole vojaške akademije. Slovenija se po letu 1991 ni odločila za takšen izobraževalni sistem, temveč je leta 1993 uvedla Šolo za častnike in Šolo za častnike vojnih enot. Na Šolo za častnike sprejemajo kandidate s VII. stopnjo civilne izobrazbe, na Šoli za častnike vojnih enot pa so se šolali kandidati na služenju vojaškega roka.

K L J U Č N E B E S E D E

astniki, Šola za astnike, vojaška akademija, Slovenska vojska, izobraževanje in usposabljanje, slovensko ozemlje.

A B S T R A C T

The education and training of officer candidates is a great responsibility.

Military schools provide officer candidates with the expertise and skills, needed in performing tasks for their professional careers. The manner in which officer candidates have been trained in Slovenia has varied throughout history, dependent on the countries that dominated the territory. Until 1991, in all of these countries, military academies were the main schools for training officer candidates. However, after 1991, Slovenia did not opt for the same military education system. As an alternative, in 1993, it established an Officer Candidate School and a Reserve Officer Training School. The Officer Candidate School is intended for officer candidates with university degrees, whereas the Reserve Officer Training School is intended for officer candidates performing military duty.

KEY WORDS

O cer candidates, O cer Candidate School, Military Academy, Slovenian Armed Forces, education and training, territory of Slovenia.

UVOD

Na slovenskem etni nem ozemlju so se aštniki izobraževali in usposabljali že v obdobju avstro-ogrske monarhije, ko so se za aštniški poklic usposabljali v tedanjih 20 kadetnicah in na treh vojaških akademijah (na Dunaju za skupno vojsko in na Dunaju ter v Budimpešti za domobransko vojsko). V Kraljevini Jugoslaviji se je sistem vojaškega šolstva naslonil na srbski sistem vojaškega izobraževanja, ki je prav tako poznal šolanje na vojaški akademiji. Vojaško šolstvo med NOB pa je, kar se aštniškega kadra ti e, temeljilo na Vojaški šoli NOV in POS, ki se je pozneje preimenovala v Ofcirsko šolo NOV in POS. Po letu 1945 je Jugoslavija ponovno uvedla sistem vojaških akademij, pozneje je bilo mogo e vpisati celo podiplomski študij in pridobiti doktorat. Samostojna Slovenija pa je leta 1991 ustanovila najprej Šolo za pod aštnike, pozneje pa tudi Šolo za aštnike in Šolo za aštnike vojnih enot.

Ta sistem se precej razlikuje od šolanja na vojaški akademiji. V vojaške akademije so najve krat vstopali ljudje s kon ano peto stopnjo izobrazbe. Šolanje je najprej trajalo tri, pozneje pa štiri leta. Slovenska šola za aštnike ima 13-mese ni program usposabljanja, razlika je tudi v zahtevani izobrazbi, ki jo morajo kandidati imeti pred vstopom. Šola za aštnike v samostojni Sloveniji namre zahteva sedmo stopnjo civilne izobrazbe, kandidati za akademije v nekdanji JLA pa so v šolo

Gregor Kastelic

vstopali s srednješolsko izobrazbo in jo zapustili z diplomo. Šola za astnike v

- pehotno šolo streljanja,
- topniško šolo streljanja,
- vojaški inštitut za učiteljstvo jahanja in zapreg,
- vojaški tečaj za učiteljstvo sabljanja in telovadbe,
- konjeniški telegrafski tečaj,
- vojaško zdravniško aplikacijsko šolo in vojaški veterinarski inštitut,
- veterinarsko visoko šolo.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ČASTNIKOV KRALJEVINE SHS IN KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Ob nastanku Kraljevine SHS, 1. decembra 1918, je jedro prihodnje vojske te države sestavljala srbska vojska, poleg nje pa še del poražene avstro-ogrske vojske. Raunali so tudi na ruske ujetnike, del jih je prestopil v srbsko vojsko. Poleg ruskih vojakov so v vojski Kraljevine Jugoslavije delovali tudi ruski vojaški inštruktorji. Tudi vojaške akademije in šole so kot del srbskega vojaškega šolstva obstajale že prej. Na novo so ustanovili letalsko in pomorsko akademijo. Ves sistem vojaškega šolstva je začel delovati leta 1923. Šolanje na vojaški akademiji v Beogradu je trajalo najprej dve leti, pozneje pa tri leta. Akademija se je delila na višjo (specializacija za generalštabno stroko) in nižjo (častniška šola s specializacijo v zadnjem letniku). Nižja je imela od leta 1930 še dodatni dve leti srednješolskega programa. Vojaško šolstvo je bilo sestavljeno iz Pomorske vojaške akademije, Intendantske vojaške akademije, Pehotne častniške šole, Administrativne šole, Topniške šole streljanja, Konjeniške častniške šole, Tehnične vojaške šole, Mornariške tehnične šole, Sanitetne vojaške šole, Inženirske častniške šole, Pomorsko-letalske šole, Vojaške obrtniške šole, Mornariške strojne šole, Letalske višje šole, višje in nižje geodetske vojaške šole ter šol rezervnih častnikov vseh zvrsti, rodov in služb.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ČASTNIKOV MED NOB

Med drugo svetovno vojno je zaradi pomanjkanja častnikov nastalo zasilno vojaško šolanje. Po ustanovitvi divizij se je pokazala potreba po bolj usposobljenem častniškem kadru, ki bi bil kos zahtevnejšemu poveljevanju novim enotam. Junija 1943 so se začele priprave na ustanovitev vojaške šole NOV in POS. Na ta dan so pripravili program samo za pehotni tečaj, pozneje pa so učitelji na ta način ustrezno dopolnjevali. Predavatelji so bili nekateri aktivni in rezervni oficirji Kraljevine Jugoslavije, ki so si pridobili ustrezne izkušnje v partizanskem boju, poleg njih pa še partizanski starešine, ki so izkušnje pridobili pri

Gregor Kastelic

opravljanju starešinske dolžnosti. Šola je bila ustanovljena v vasi Grice blizu rmošnjic pod Kočevskim rogom.

Prvi pehotni tečaj se je začel v začetku avgusta 1943, konec avgusta sta mu sledila drugi pehotni in že prvi artilerijski tečaj. Septembra je bil minerski tečaj, oktobra še tečaj za zveze. Tečaji so se postopoma podaljševali z začetnih 21 na končnih 50 dni. Vodje tečajev so skrbeli tudi za učne urnike. Pozneje se je šola zaradi prostorske stiske preselila v Semič.

Po kapitulaciji Italije se je zaradi velikega povečanja števila partizanov in vseve je potrebe po kakovostno izšolanem častniškem kadru šola specializirala le za izobraževanje in usposabljanje častnikov. 28. novembra 1943 se je preimenovala v Ofcirsko šolo NOV in POS. Tečaje so razširili, potekali pa so:

- pehotni,
- artilerijski,
- minerski,
- radiotelegrafski in
- tečaj za zveze.

Pozneje so se jim pridružili še višji ofcirski tečaj pehotne smeri ter obveščevalni in tankovski. Do marca 1945 so uvedli še intendantski tečaj, tečaj za politične komisarje, tečaj za izgradnjo oblasti, šiferski, sanitetni in na koncu še prometni tečaj. Šola se je preselila v Metliko in se razdelila na dva dela. V Metliki so bili komanda, logistika in višji ofcirski, pehotni, artilerijski in obveščevalni tečaj, drugi tečaji so potekali v rmonlju.

Na tečaje so pošiljali nadarjene partizane s primerno izobrazbo, ki so prihajali iz ustrezne službe oziroma rodu. Kandidate so nato izbirali na podlagi razpisov. Program je vseboval teoretični pouk, nato pa so vse preizkusili tudi v praksi. Na koncu so vsi opravljali izpit, za vsakega kandidata je izpitna komisija predlagala, na kakšno dolžnost naj ga razporedijo. Šola je nehala delovati 24. maja 1945.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ČASTNIKOV JLA

V JLA sta bili po letu 1945 dve vrsti častniškega kadra, in sicer častniki stalne in rezervne sestave. Na začetku so se opirali še na častnike Kraljevine Jugoslavije, nekateri so se šolali tudi na sovjetskih vojaških akademijah. JLA je poznala šolanje na vojaški akademiji, ki je ponovno začela delovati leta 1944 v Beogradu in je na začetku trajala dve leti. Gojenci so pridobili splošno vojaško in strokovno izobrazbo. Že leta 1945 so jo razpustili, namesto nje je nastalo več rodovskih vojaških učnih centrov. Leta 1953 so jo ponovno odprli, imela je triletni program. Leta 1964 je bila preoblikovana v Vojaško akademijo kopenske vojske, leta 1966 pa je dobila štiriletni program.

Poleg teh so nastale še druge akademije, in sicer:

- pomorska v Dubrovniku, pozneje v Splitu,
- tehniška v Zagrebu,
- letalska v Zemunu,
- intendantska in višja letalska v Beogradu.

Leta 1973 so dobile akademije status visokošolskih ustanov. Nastali so še višje vojaške akademije in Center visokih vojaških šol v Beogradu, na katerem je bilo mogoče vpisati podiplomski vojaški študij in pridobiti doktorat vojaških znanosti.

in rezervnega ofcirja je bilo mogoče pridobiti v posebnih šolah za rezervne ofcirje, ki so jih kandidati obiskovali med služenjem vojaškega roka.

Šol za rezervne ofcirje je bilo več, glede na rod so bile šole za rezervne pehotne ofcirje, zveze, letalske rezervne ofcirje, letalske rezervne tehniške ofcirje, za rezervne ofcirje tehnične službe, protiletalske artilerije, oklepni enot, protikemijske zaščitne (ABHO) ter inženirske, intendantske in artilerijske ofcirje. Od sedemdesetih let preteklega stoletja je bilo mogoče in mogoče pridobiti tudi tako, da so se kandidati na nacionalni ravni šolali na Fakulteti za sociologijo, politologijo in novinarstvo (FSPN) v Ljubljani, smer obramboslovje, diplomanti pa so bili po končanem študiju in stažiranju povišani v čin in rezervnega ofcirja.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ČASTNIKOV V SLOVENIJI PO LETU 1991

Izobraževalni sistem Teritorialne obrambe oziroma pozneje Slovenske vojske temelji na Šoli za podčastnike, ki je bila prva izobraževalna ustanova Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. Nastala je zaradi potreb po sodobno izšolanem podčastniškem kadru in je spadala v I. upravo Ministrstva za obrambo. Poskusna generacija je začela šolanje 6. januarja 1992 na Igju, v prostorih Centra za zaščitno usposabljanje mesta Ljubljana. Program je bil usmerjen predvsem v pehotne vsebine in poveljevanje pehotnim oddelkom.

Od tu naprej se je vojaško šolstvo le še širilo, saj se je pokazala potreba po sodobno izšolanem podčastniškem in častniškem kadru. Da bi zadostili vsem tem potrebam, je bil 30. junija 1992 ustanovljen Izobraževalni center Ministrstva za obrambo. Njegov sedež je bil v vojašnici Franca Rozmana Staneta v Mostah. Vključeval je Šolo za podčastnike, osrednjo knjižnico MO in Katedro za vojaškostrokovno izobraževanje.

Leta 1993 se je nadaljeval projekt ustanavljanja vojaških šol. Ustanovljene so bile tri šole, ki so pomenile temelj vojaškega izobraževanja in usposabljanja častnikov. To so bile Poveljniško-štabna šola, Šola za častnike in Šola za častnike vojnih enot.

Poveljniško-štabna šola je bila ustanovljena 5. februarja 1993, njene naloge so bile vojaškostrokovno izobraževanje astnikov Slovenske vojske, ki so zaposleni na višjih dolžnostih.

Program je določal izobraževanje in usposabljanje poveljnikov čet, bataljonov brigad in štabnih astnikov. Na šoli so prirejali tudi različne tečaje in seminarje, ki so bili namenjeni obnovi strokovnega in večinskega znanja iz taktike, poveljevanja, mobilizacije in logistične podpore.

Prvi seminar na Poveljniško-štabni šoli se je začel 5. aprila 1993, namenjen je bil poveljnikom čet stalne sestave Teritorialne obrambe. Sledili so tudi drugi seminarji na temo vojaške taktike, vodenja, poveljevanja in oborožitve, vojaške psihologije, informatike, telekomunikacij, vojaške topografije, vojaške didaktike in metodologije znanstvenega dela. Programi Poveljniško-štabne šole so obsegali znanje in standarde, ki so omogočali povezljivost Slovenske vojske z vojskami državljanov Nata. Programi so bili strokovni in aktualni, združevali so teorijo in prakso.

Programi Poveljniško-štabne šole:

- **Štabni tečaj** je trajal štiri mesece. Pogoji za vpis so bili astniška dolžnost v Slovenski vojski ali na Ministrstvu za obrambo, astniška izobrazba, tri leta opravljanja poveljniške dolžnosti na ravni čete ali višje in najmanj dve leti poročni. Na štabnem tečaju so slušatelji pridobili vojaškostrokovno znanje za poveljevanje četami in za delo v poveljstvu bataljona ter temeljno znanje za delo v brigadi.
- **Višji štabni tečaj** je prav tako trajal štiri mesece. Pogoji za vpis so bili tri leta uspešnega opravljanja poveljniške ali štabne dolžnosti v poveljstvu bataljonov in brigad ali v vojaškoteritorialnih poveljstvih. Kandidati so morali imeti osebni in najmanj stotnika in končan štabni tečaj. Obvezen je bil preizkus znanja tujih jezikov po standardu STANAG 6001 in telesnih sposobnosti po Natovih standardih. Na tečaju so kandidati osvojili vojaško znanje, nujno za delo v poveljstvu polka, VTP in brigade, ter temeljno znanje, ki so ga potrebovali za uspešno vključevanje v delo taktičnih poveljstev mednarodnih mirovnih sil.
- **Generalštabni tečaj** je trajal šest mesecev. Pogoji za vpis so bili osebni in majorja, najmanj eno leto opravljanja poveljniške ali štabne dolžnosti, za katero so predvideni vsaj formacijski in majorja, VII. stopnja splošne izobrazbe in starost do 45 let. Kandidati so morali opraviti uvrstitveni izpit, s katerim so preverjali njihove sposobnosti za vključitev v študij. Poudarek generalštabnega tečaja je bil na strokovni usposobljenosti za štabno delo in vodenje boja taktičnih enot, na poznavanju geografskih značilnosti Slovenije, znanju tujega jezika in psihofizičnih zmogljivostih. Na šolanju so se kandidati usposobili za poveljnika brigade, za delo v štabu operativnega poveljstva ali na Generalštabu Slovenske vojske.

Poleg navedenih tečajev je na Poveljniško-štabni šoli potekal tudi specialistični študij, namenjen kandidatom, ki nimajo znanstvenoraziskovalnih ambicij. Trajal je eno leto, pogoja pa sta bila končan univerzitetni dodiplomski študij ali nostrificirana diploma tuje fakultete in znanje enega tujega jezika. Program je obsegal interdisciplinarno obravnavo vprašanj nacionalne in mednarodne varnosti, ponujal je teoretično znanje o praktičnih varnostno-obrambnih vprašanjih ter pripravo kandidatov za opravljanje zahtevnejših nalog v sistemu nacionalne varnosti in strukturah za zagotavljanje mednarodne varnosti.

Predavatelji na šoli so bili astniki Republiškega štaba Teritorialne obrambe. Program so dopolnjevali tudi strokovne ekskurzije in poveljniška izvidovanja.

1. februarja 1993 je bila ustanovljena Šola za astnike, ki je začela delovati v Poljani. V njej so slovenski astniki stalne sestave pridobili temeljno vojaško izobrazbo. Prva generacija je šolanje končala konec decembra 1993. Šola za astnike se je delila na dva oddelka:

- Oddelek za izobraževanje in usposabljanje stalne sestave,
- Šola za astnike vojnih enot.

Na šoli so se usposabljali kandidati za astnike stalne sestave ter vojnih enot SV, poleg tega so izvajali še tečaje do ravni poveljnika čete.

Šolanje na Oddelku za izobraževanje in usposabljanje stalne sestave je obsegalo teoretični in praktični del, začelo se je jeseni in trajalo eno leto.

Pogoji za vpis so bili končan VII. stopnja izobrazbe, odslužen vojaški rok (razen žensk), nekaznovanost, državljanstvo RS brez dvojnega državljanstva, dobre psiho fizične sposobnosti in zaposlitev v SV.

Program je bil razdeljen na pet stopenj. V prvi, ki je trajala osem tednov, so kandidati pridobivali splošno vojaško znanje, ki ga potrebujejo vojaki in astniki. Druga je trajala pet tednov, v njej so se kandidati naučili poveljevati pehotnemu oddelku. Tretja stopnja je pomenila specializacijo in usposabljanje po rodovih, kot so pehota, artilerija, oklepne enote, letalstvo, saniteta, zveze in zračna obramba. Četrta stopnja je vključevala izobraževanje posameznika kot astnika stalne sestave Slovenske vojske, peta pa specialistično izobraževanje in usposabljanje po rodovih.

Predmeti, ki so jih poučevali na Šoli za astnike, se delijo na vojaške, vojaškostrokovne in vojaškospecialistične. Vojaški predmeti so obrambno-varnostni sistem, tuji jezik, vojaško in vojno pravo, vojaška psihologija, zgodovina, didaktika, topografija in geografija, športna vzgoja in sanitetni pouk. Vojaškostrokovni predmeti pa so postrojitvena pravila, oprema, oborožitev in streljanje, zveze, splošna taktika, zagotavljanje razmer za bojevanje in vodenje ter poveljevanje.

Na koncu je sledilo še stažiranje v bojnih enotah, ki je bilo namenjeno preverjanju pridobljenega znanja in veš in v praksi. Potekalo je na peti stopnji usposabljanja. Ko so kandidati opravili vse izpite in kon ali stažiranje, so dobili in podporo nika (danes poro nika) in tako izpolnili pogoje za poklicne astnike Slovenske vojske.

Decembra 1993 je za elala delovati še Šola za astnike vojnih enot. Sedež šole je bil v vojašnici Franca Rozmana Staneta v Mostah. V njej so poveljnike usposabljali za poveljevanje vodu in za organizacijo bojnih delovanj v razli nih razmerah. 22. avgusta 1994 se je program šole pomembno razširil. Poleg usposabljanja pehotne smeri so uvedli še smer »minometi kalibra 120 mm«. Velik del programa je obsegal tudi bojno streljanje Usposabljali in izobraževali so se tudi vojaki na služenju vojaškega roka, in sicer kot kandidati za astnike vojnih enot Slovenske vojske. Kandidati so se za tako služenje odlo ili že po kon anem civilnem šolanju oziroma na naboru. Programsko je bila Šola za astnike vojnih enot povezana z Oddelkom za izobraževanje in usposabljanje stalne sestave. Za etek programa in pogoji za vpis so bili pri obeh skoraj enaki, le da je usposabljanje od leta 1997 trajalo sedem mesecev, enako kot služenje vojaškega roka. Razmerje med izobraževanjem v vojašnici in na terenu se je spremenilo v prid izobraževanju na terenu. Kandidati so se izobraževali v treh fazah, astniški in pa so dobili po uspešno opravljeni vojaški vaji. To je pomenilo, da so morali biti predhodno razporejeni na vojaško dolžnost poveljnika voda vojne enote.

Po uspešno opravljenih izpitih in stažiranju so kandidati dobili pod astniški in vodnika, izpite so morali opraviti pred odhodom na stažiranje. e so kandidati Šole za astnike bojnih enot želeli postati aktivni astniki, so morali takoj po koncu tega šolanja nadaljevati na Šoli za astnike. Šola za astnike vojnih enot se je leta 1999 združila s Šolo za astnike v enotno Šolo za astnike.

Leta 1995 je prišlo do pomembnih sprememb v izobraževanju in usposabljanju astnikov Slovenske vojske. **Izobraževalni center MO se je preimenoval v Center vojaških šol.** Sedež je bil najprej v Vojašnici Franca Rozmana Staneta, leta 1997 pa se je preselil v Vojašnico Šentvid.

Glavna naloga novoustanovljenega centra je postala skrb za izobraževanje in usposabljanje pod astnikov in astnikov ter njihovo usposabljanje za delo v enotah Slovenske vojske.

Znotraj Centra vojaških šol je bila maja leta 1997 ustanovljena še **Katedra za vojaškostrokovno izobraževanje.**

V njej so bili združeni u itelji, ki so sodelovali pri vojaškem izobraževanju in usposabljanju astnikov in pod astnikov.

U itelji so pri prenosu znanja na u ence sodelovali tudi z zunanjimi strokovnjaki. Na katedri so sodelovali u itelji, ki so pokrivali naslednja podro ja: splošna taktika, oborožitev s poukom streljanja, vojaška didaktika, vojaška zgodovina, vojaško in vojno pravo, vojaška geogra fja in topogra fja, športna vzgoja, obrambno-varnostni sistem ter tuji jeziki. U itelji so sodelovali tudi pri ve projektih v tujini, z razli nimi fakultetami, vklju evali so se v razli ne procese doma in v tujini.

Leta 1999 je Center vojaških šol ponovno doživel pomembne spremembe. Tega leta je iz upravnega dela ministrstva prešel v Slovensko vojsko in tako postal podrejen Generalštabu Slovenske vojske. Hkrati se je preoblikoval in razširil. Analize so pokazale, da je treba ponuditi boljšo podporo izobraževanju in usposabljanju slovenskih astnikov ter pod astnikov. Organizacijska prenova je bila opravljena 24. junija, nastalo je kar nekaj novih organizacijskih enot, in sicer Šola za tuje jezike, Oddelek splošnih u iteljev, Oddelek za izobraževanje in usposabljanje rodov in služb (OIURS), ki je nastal iz Katedre za vojaškostrokovno izobraževanje, Oddelek za razvoj izobraževanja in usposabljanja, Oddelek za raziskave in simulacije (ORIS), Oddelek za psihologijo in Štab CVŠ.

- **Šola za tuje jezike:** Zgodovina jezikovnega izobraževanja na Ministrstvu za obrambo sega v leto 1994, ko je skupina u iteljev organizirala prve te aje angleškega strokovnega jezika. Naloga leta 1999 ustanovljene Šole za tuje jezike je organizacija jezikovnih izobraževalnih programov po standardu STANAG 6001, pripravlja u na gradiva in publikacije, poleg navedenega pa skrbi še za strokovno svetovanje, prevajanje, tolma enje in lektoriranje. Razdeljena je na odsek za pou evanje, odsek za prevajanje in tolma enje in na Center za jezikovno usposabljanje Partnerstva za mir v Vojašnici Ajševica. Ta organizacija Šole za tuje jezike je ostala nespremenjena tudi po reorganizaciji leta 2004, ko sta se Center vojaških šol in Delovna skupina za doktrino in razvoj povezala v **Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje (PDRIU)**.
- **Oddelek splošnih u iteljev:** Združeval je u itelje splošnih vojaških predmetov, taktike in športne vzgoje. Poleg stalne pedagoške dejavnosti je oddelek organiziral tudi strokovne ekskurzije, dodatno izobraževanje in te aje. Ukvarjali so se tudi z znanstvenoraziskovalnim delom in pripravo u ne literature.
- **Oddelek za izobraževanje in usposabljanje za rodove in službe:** V oddelku so bili združeni u itelji in inštruktorji predmetnih podro ij rodov in služb Slovenske vojske. Delil se je na dva odseka, in sicer na odsek za izobraževanje

znanstvenoraziskovalnega dela in tehnološkega razvoja vojske. Deli se na:

- Šola za astnike;
- Šola za pod astnike;
- Knjižni no-informacijski center (KIC);
- Poveljniško-štabno šolo;
- Šola za tuje jezike;
- Center za usposabljanje: delovati je za el marca 2003 in je nosilec temeljnega vojaškega usposabljanja stalne in rezervne sestave. Izvaja temeljno in osnovno vojaškostrokovno usposabljanje. Sestavljajo ga poveljstvo, poveljniško-logisti ni vod, oddelek za podporo usposabljanju, enota temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja, enota osnovnega vojaškega specialisti nega usposabljanja za izvedbo specialisti nih programov za pridobitev vojaških eviden nih dolžnosti ter enota za vzdrževanje;
- Športno enoto: prej športna eta in šola. Na podlagi sporazuma med ministrstvi za šolstvo in šport, za obrambo, za notranje zadeve in za fnance je glavni namen enote zaposlovanje vrhunskih športnikov. Podpira jih na njihovi poti, vklju eni so tudi v usposabljanje in promocijo Slovenske vojske;
- Center za doktrino in razvoj (CDR), ki pripravlja doktrinarne dokumente, pravila, navodila in drugo strokovno literaturo za Slovensko vojsko. Je nosilec znanstvenoraziskovalnega dela znotraj izobraževanja in usposabljanja, vojaške doktrine ter teorije in prakse vojne veš ine v Slovenski vojski.

S svojimi strokovnjaki je nosilec pou evanja v izobraževalnem procesu vojaških šol, pri emer sodeluje z univerzama v Ljubljani in Mariboru.

Vodi delo pri sprejemanju standardov Nata, njegovi strokovnjaki pa sodelujejo v številnih Natovih odborih in delovnih telesih.

Center za doktrino in razvoj se deli na osem enot:

- Sektor rodov združuje oddelke rodov pehote, oklepnih enot, artilerije, inženirstva, zvez, RKBO, letalstva, zra ne obrambe in pomorstva, ki vodijo razvoj rodov in so nosilci specialisti nega izobraževanja in usposabljanja v vojaških šolah ter znanstvenoraziskovalnega dela na svojem podro ju. Strokovnjaki sektorja vodijo projekte razvoja in opremljanja Slovenske vojske ter sodelujejo v njih.
- Sektor vojaške logistike pripravlja strokovne podlage za organizacijo, razvoj in operativno delo vojaške logistike ter jih usklajuje s sistemom Natove logistike in civilnim sistemom v Republiki Sloveniji. Sektor sestavljajo oddelki za oskrbovanje, vzdrževanje, premike in transport ter zdravstveno zagotovitev.
- Sektor vojaškodružboslovnih ved in športa prou uje mednarodno in slovensko vojaško in civilno pravo, vojaško topografjo, geografjo, zgodovino,

sociologijo, pedagogiko, didaktiko in psihologijo ter vojaški šport. Strokovnjaki sektorja sodelujejo pri vojaškem izobraževanju in usposabljanju, pisanju strokovne literature ter znanstvenoraziskovalnem in razvojnem delu.

- Sektor temeljnih vojaških ved, poveljevanja in voditeljstva spremlja razvoj in oblikuje doktrino vojaške obrambe, organizira pripravo navodil iz splošne taktike ter taktike v mednarodnih vojaških operacijah, razvoja sistema poveljevanja in kontrole (PINK), v povezavi s prou evanjem in razvojem pravil štabnega dela ter uvajanjem novega orodja na prou evana podro ja. Je nosilec razvoja koncepta voditeljstva ter delavnic za delo z ljudmi. Sektor skrbi za pou evanje na vseh vojaških šolah in se ukvarja z znanstvenoraziskovalnim delom.
- Oddelek za razvoj vojaškega izobraževanja in usposabljanja oblikuje sistem vojaškega izobraževanja in usposabljanja vojakov, pod astnikov, astnikov in vojaških uslužbencev ter sistem usposabljanja poveljstev, enot in zavodov Slovenske vojske, hkrati pa skrbi za razvoj, skladno s perspektivami in potrebami Slovenske vojske. Pripravlja programe vojaškega izobraževanja in usposabljanja vojakov, pod astnikov in astnikov, programe usposabljanja vojaških uslužbencev ter vojaškega usposabljanja poveljstev, enot in zavodov Slovenske vojske, razvija podporo programom ter jih prenavlja in dopolnjuje.
- Oddelek za raziskave in simulacije opravlja operacijske raziskave za Slovensko vojsko ter zagotavlja tehni no podporo ra unalniško podprtim vajam za vojaške šole, poveljstva, enote in zavode Slovenske vojske.
- Oddelek za posebne vojaške dejavnosti je nosilec razvoja in pedagoškega dela v Slovenski vojski na obveš evalnem, varnostnem in protiobveš evalnem podro ju ter specialnega, protiteroristi nega, diverzantskega, policijskega in psihološkega bojevanja. Sodeluje z drugimi organi SV in subjekti obrambno-varnostnega sistema pri dolo anju strateških ciljev in nalog posebnih dejavnosti.
- Projektna pisarna je samostojen oddelek za pravno, fnan no, administrativno in informacijsko podporo vodjem projektov in projektnim skupinam pri vodenju in uresni evanju znanstvenoraziskovalnih, tehnološko-razvojnih ter drugih projektov, ki nastajajo v centru in Slovenski vojski. Povezuje se s podobnimi organizacijskimi enotami Ministrstva za obrambo, Generalštaba Slovenske vojske in drugih ministrstev.

Letalska šola: Sestavljajo jo trije oddelki šolskih bojnih letal PC 9, dva oddelka šolskih letal Zlin, oddelek šolskih helikopterjev B 206, šolski padalski oddelek in letalska tehni na eta. Na letalski šoli potekajo:

- selektivni poleti kandidatov za pilote Slovenske vojske,

- osnovno in nadaljevalno usposabljanje pilotov na letalih in helikopterjih,
- teoretično letalsko usposabljanje do ravni dovoljenja prometnega pilota letal in helikopterjev,
- usposabljanje za upravljanje letenja na letalih in helikopterjih,
- strokovno usposabljanje letalskih tehnikov in inženirjev,
- osnovno bojno usposabljanje pilotov letal,
- taktično usposabljanje pilotov letal in helikopterjev,
- združeno usposabljanje različnih rodov Slovenske vojske ob uporabi letalskih sil.

SKLEP

Sprehod skozi zgodovino izobraževanja in usposabljanja astnikov na Slovenskem pokaže, da je v vseh državah, pod katere je slovensko ozemlje v zgodovini spadalo, izobraževanje astnikov potekalo drugače in v drugačnih vojaških izobraževalnih ustanovah kot danes. Predvsem so bile to vojaške akademije, pa tudi šole za rezervne oficirje. Že v SFRJ so imele štiriletne vojaške akademije status visokošolskih ustanov. Visoke vojaške šole poznajo evropske države tudi danes. Poznajo tudi podiplomski vojaški študij, ki ga je imela tudi SFRJ, in sicer je bilo mogoče na Centru visokih vojaških šol pridobiti magistrski in doktorski naziv, vemer je tudi bistvena razlika med nekdanjimi sistemi vojaškega šolstva in današnjim.

LITERATURA

Razstava 10 let Centra vojaških šol (skripta), Ljubljana 2001.

Deset let vojaškega šolstva v samostojni Sloveniji, priloga revije Slovenska vojska 19/2001.

Vojislav LONCOVIĆ, Aleksandar ŽIVKOVIĆ, 1986: Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945–1985, 11. dio. Obuka i vaspitanje, Beograd.

Tomaž KLADNIK, 2006: Slovenska partizanska in domobranska vojska. Ljubljana.

Marijan F. KRANJČ, 2005: Slovenska vojaška inteligenca. Grosuplje.

Tomaž KLADNIK, 2006: Slovenska vojska v službi domovine. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.

Enciklopedija Slovenije 14, U–We, Ljubljana 2000.

Vojna Enciklopedija 10, Tirani–Žužul, Beograd 1975.